

Türkiye'de Ortaokul Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık¹

Cyberbullying among Middle School Students in Turkey

Jale Balaban Salı

Anadolu University, Turkey

jbalaban@anadolu.edu.tr

Bircan Ergün Başak

Anadolu University, Turkey

bebasak@anadolu.edu.tr

Emel Baştürk Akca

Kocaeli University, Turkey

emelbasturkakca@gmail.com

Özet

İnternet ve sosyal ağ kullanım oranlarında yaşanan artışa paralel olarak Türkiye’de gençler arasında siber zorbalığın artış gösterdiği ve bu kavramın giderek daha fazla sayıda araştırmaya konu olduğu görülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye’de ergenler üzerinde kapsamlı bir siber zorbalık araştırmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada Türkiye’de ergenler arasında siber zorbalığın yaygınlığını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Türkiye’nin yedi bölgesinden 1400 yedinci ve sekizinci sınıf öğrencisinden veri toplanmıştır. Ayrıca bu araştırma kapsamında siber zorba olma ile siber mağdur olma arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Son olarak bu araştırmada katılımcıların siber mağdur ya da zorba olma durumlarının cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar sahipliği, İnternet bağlantısı, İnternet’te başkalarıyla tanışma ve sosyal medya kullanımı değişkenleri açısından fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre katılımcılar hem siber zorba hem de siber mağdur alt ölçeklerinden en yüksek puanı siber sahtecilik boyutundan almıştır. Ayrıca bu araştırmada siber zorbalık yapma ve mağdur olma arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu araştırmaya göre siber zorbalığa maruz kalmak cinsiyete göre değişmemekte, ancak siber zorba olmak erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca siber zorba ve kurban olma 8. sınıfların, İnternet sahibi olanların, sosyal medya hesabı kullananların ve İnternette tanımadıkları kişilerle arkadaşlık edenlerin lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Bununla birlikte bu araştırmadan elde edilen bulgular siber zorba ve kurban olma düzeyinin en yüksek olduğu ilin İstanbul, en düşük olduğu ilin ise Gaziantep olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: İnternet, ergen, siber zorbalık

---

¹ Bu araştırma, TÜBİTAK SOBAG tarafından desteklenen 113 K 170 No’lu TÜBİTAK projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Abstract

With the increase of internet and social network use, it has been observed that cyberbullying among adolescents has risen and an increasingly greater number of studies have focused on this concept in Turkey. But when studies on cyberbullying in Turkey are searched, it is seen that inclusive cyberbullying research on adolescents has not yet been done. Therefore, this research aims to examine the prevalence of cyberbullying among adolescents in Turkey. This research was carried out with the participation of 1400 middle school students (7th and 8th grades) from seven regions of Turkey. In this research the relationship between cyberbullying and cyber victimization is also investigated. Moreover this study examines whether cyberbullying and cyber victimization experiences differ according to gender, school grade, city, computer ownership, Internet access, meeting new people online and social media use. The findings indicated that the participants got the highest scores from the cyber imposture subscale of either cyber bully and cyber victim scales. Additionally a significant positive correlation was found between cyberbullying and cyber victimization. Findings also revealed that there was no significant gender differences in cyber victimization, but male students reported to more likely be a cyberbully. Moreover students who were in eighth grade, who had Internet access, who used social media, and who met new friends online were significantly more likely to be cyberbullies and cyber victims. In addition, the data revealed that the highest cyberbullying and cyber victimization rates were in İstanbul, and the lowest rate was in Gaziantep.

Key words: Internet, adolescent, cyber bullying

Giriş

Teknolojik ve sosyal açıdan oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan İnternet, günümüzde tüm dünyada yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte bireylerin hayatına giren elektronik postalar, web sayfaları, anında iletilen mesajlar, görüntülü iletişim olanakları, sohbet odaları, sosyal paylaşım siteleri, bloglar ve kısa mesajlar insanoğluna daha önce hiç deneyimlemediği yeni bir sosyal iletişim kurma fırsatı sunmaktadır. İnternet'in sunduğu sosyal iletişim olanağı en çok da ergenleri etkilemektedir (Holfeld, 2014). Çünkü günümüz ergenleri doğdukları andan itibaren teknoloji tabanlı bir dünya ile karşı karşıyadır. Bu nedenle ergenler, teknolojik gelişmelere kolay uyum sağlamakta ve İnternet'i günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası olarak görmektedir (Bourassa, 2012). Bu durum

ergenlerin sosyalleşme örüntülerinin geçmişten farklı bir seyir izlemesine yol açmaktadır (Holfeld, 2014). Öyle ki, ergenlerin birçoğu tarafından İnternet, akranlarla buluşma ve vakit geçirme ortamı olarak görülmektedir (Whitlock, Powers ve Eckenrode, 2006). Bununla birlikte ergenlerin çoğunun kendilerini teknolojiye dayalı iletişimde yüzyüze iletişimden daha rahat hissettikleri belirtilmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006).

İnternet sayesinde ergenler istedikleri her an, her yerden akranlarıyla iletişim kurabilmektedir (Patchin ve Hinduja, 2006). Ayrıca İnternet ergenlere sınırları tam olarak kontrol edilemeyen geniş bir sosyal etkileşim alanı sunmaktadır. Bu sayede ergenler İnternet ortamında kolayca kalabalık akran grupları oluşturabilmektedirler. Ancak kalabalık akran gruplarının yetişkinler tarafından kontrol edilmesinin zor olması (Flannery, Wester ve Singer, 2004) bu akran gruplarından bazılarının siber zorbalık odağı haline dönüşmesine yol açabilmektedir (Cassidy, Jackson ve Brown, 2009). Siber zorbalık bir kişiye ya da gruba yönelik olarak, İnternet aracılığı ile gerçekleştirilen, kasıtlı ve tekrarlayan şiddet içerikli davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Agatston, Kowalski ve Limber, 2007). Siber zorbalar fiziksel ve duygusal açıdan kendilerinden güçsüz bireyleri hedef olarak seçmektedir. Bu bireylerin kendilerini koruyamayacaklarını düşünerek onlara yönelik düşmanlık ve saldırganlık sergilemektedir. Zorbaların kendilerine hedef olarak seçtikleri bu bireylere literatürde kurban denilmektedir (Anderson, 2012; Hinduja ve Patchin, 2008; Schneider, O'Donnell, Stueve, ve Coulter, 2012).

Siber zorbalar kurbanlarına yönelik saldırılarını çeşitli biçimlerde sergilemektedir. Örneğin kurban olarak seçtikleri bireylerin fotoğrafları üzerinde rencide edici değişiklikler yaparak sosyal ağlar üzerinden paylaşabilmektedirler. Kurbanların sırlarını diğer akranlara elektronik posta yolu ile bildirmek ya da herkese açık bir web sayfası hazırlayarak bu kişiler hakkındaki alay içeren videoları, fotoğrafları ve yazılı paylaşımları diğer akranlara servis etmek siber zorbaların başvurdukları saldırılardan bazılarıdır. Siber zorbaların başvurduğu bir diğer yol da ortak tanıdıkları etkileyerek hedef olarak seçilen bireyi arkadaş listelerinden silmelerini ve

bloke etmelerini yani sosyal olarak dışlamalarını sağlamaktır (Bhat, 2008; Li, 2007). Görüldüğü gibi zorbalılar bu şekilde kurban olarak seçtikleri akranlarına şiddet uygulamakta ve diğer akranlarının da kurbanına saldırmalarına ortam yaratmaktadır. Bu süreçte siber zorbalılar kurbanlarını utandırmayı, rencide etmeyi, korkutmayı, incitmeyi ve dışlamayı amaçlayabilmektedir. Böylece kurbanları arkadaşlarının gözünde itibarsızlaştırdıkları ve yalnızlaştırdıkları söylenebilir.

Siber zorbalık, okulda ergenler arasında gözlenen geleneksel şiddet ve akran zorbalığı davranışlarından daha karmaşık bir süreçtir. Çünkü geleneksel şiddet ve akran zorbalığı gibi davranışlar çoğunlukla okulda, okul bahçesinde ya da okul yolunda gerçekleşmektedir. Buna bağlı olarak da bu olayların kurbanları sadece okul saatlerinde ve çevresinde istismara maruz kalmakta, evlerine döndüklerinde ise zorbalıların baskısından bir süreliğine de olsa uzaklaşabilmektedirler. Buna karşın siber zorbalık, İnternet ortamında gerçekleşmektedir. Bir grup ya da kişi tarafından başlatılan siber zorbalığa geniş bir seyirci kitlesi de ortak olmaktadır. İnternet'in yapısı da önceki konuşmaları görme olanağı sunduğu için kurbanlar, İnternet'i her açtıklarında diğer öğrencilerin kendileri hakkında gittikçe ağırlaşan yorumlarına tekrar tekrar maruz kalmakta ve bu saldırıları çaresizce izlemektedirler (Campbell, 2005). Bu nedenle siber zorbalıkta, kurbanlara yönelik saldırı, baskı ve istismar kurbanların yaşamlarında sürekli bir hal kazanmaktadır (Tokunaga, 2010). Görüldüğü gibi siber zorbalık sadece fail ve mağdurun değil, seyircilerin de dahil olduğu bir süreçtir. Buna bağlı olarak siber zorbalığın okuldaki tüm öğrencileri etkileyen geniş kapsamlı bir olgu olduğunu söylemek mümkündür.

Siber zorbalığın ergenler arasında yayılması ergenlik dönemindeki bireylerde ortaya çıkan sosyal ve duygusal değişim ile ilişkilidir. Bilindiği gibi ergenler yaşadıkları gelişimsel değişikliklerin etkisiyle genel olarak haz almaya odaklandıkları için davranışlarının sonuçlarını düşünmeden hareket edebilmekte ve kolayca risk içeren deneyimlerin bir parçası

olabilmektedir (Bhat, 2008). Siber zorbalık da dürtüsel ergenlerin heyecan arayışını gidermek, eğlenmek ve gücünü ispat etmek amacıyla katıldıkları riskli deneyimlerden biridir. Çünkü fiziksel açıdan güçlü olan zorbalarla aynı tarafta olmak bir ergen için güç ve statü elde etmek anlamına gelmektedir (Salmivalli, 2010). Bu nedenle kimi ergenlerin okulda zorbalık yapan öğrencileri sayısız kez gözledikten sonra onların davranışlarını taklit ettikleri ve bir süre sonra bu saldırgan davranışları kişiliklerinin bir parçası haline dönüştürdükleri belirtilmektedir. Bu döngüsel süreçte birçok öğrenci zorbalığa katılmakta ve birbirlerinin zorbalık davranışlarını pekiştirmektedir (Anderson, 2012). Ayrıca İnternet'in doğası da ergenlerin siber zorbalığa katılmalarında etkili olan faktörlerden biridir. Çünkü İnternet bireylerin gizli kimliklerle eylemde bulunmasına olanak vermektedir (Li, 2007). Böylece kim olduğunu saklayarak kurban saldırabileceğini bilen kimi ergenler açıkça olmasa da zorbalık sürecine dahil olabilmektedir.

Araştırmacılar siber zorba ve kurban olma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Ak, Özdemir ve Kuzucu, 2015; Balakrishnan, 2015; Şahin, Aydın ve Sarı, 2012). Buna göre siber zorbalığa maruz kalma siber zorbalık yapmaya yönelimi arttırdığı gibi siber zorba olma da siber zorbalığa maruz kalma riskini arttırmaktadır. Araştırmacılar siber zorbalık çalışmalarında cinsiyetin rolüne de odaklanmıştır. Yapılan araştırmalarda siber zorba ve kurban olmada cinsiyete göre fark olmadığını bulan araştırmacılar (Balakrishnan, 2015; Hinduja ve Patchin, 2008; Özdemir ve Akar, 2014) olduğu gibi, erkeklerin kızlara göre daha çok siber zorbalık davranışı sergilediğini bulanlar da vardır (Ayaş ve Horzum, 2012; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Erdur-Baker, 2010; Li, 2007). Öte yandan kimi araştırmacılar erkeklerin (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007), kimileri de kızların daha çok siber zorbalık kurbanı olduğunu (Akbaba ve Eroğlu, 2013; Schneider vd., 2012) bulmuştur. Ayrıca siber zorbalığa kurban statüsünde katılımda cinsiyete göre fark olmadığını bulan araştırmacılar da vardır

(Ayaş ve Horzum, 2012). Bu durum araştırmacıların siber zorbalıkta cinsiyetin rolüne ilişkin ortak bir sonuca ulaşmadıklarını göstermektedir.

Cinsiyette olduğu gibi yaşta da tutarlı bulgulara ulaşılmadığını söylemek mümkündür. Çünkü kimi araştırmacılar yaş arttıkça siber zorbalığın azaldığını (Ortega vd., 2009) kimileri de yaş arttıkça siber zorbalığın arttığını ortaya koymuştur (Slonje ve Smith, 2008). Ayrıca yapılan araştırmalarda büyük şehir ve küçük şehirler arasında siber zorbalığın yaygınlığı açısından bir farklılık olmadığı (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010) ve İnternet’te başkalarıyla tanışma davranışının (Akbulut vd., 2010; Carson, 2014; Ybarra ve Mitchell, 2008; Sengupta ve Chaudhuri, 2011) siber zorbalık riskini arttırdığı ortaya koyulmuştur.

Gerek Türkiye’de (Ayaş ve Horzum, 2012; Akbaba ve Eroğlu, 2013; Batmaz ve Ayaz, 2013) gerekse diğer ülkelerde (Kowalski ve Limber, 2008; Li, 2007) yapılan araştırmalar, siber zorbalığın ortaokul öğrencilerinin sosyal gelişimini etkileyen önemli bir yaşantı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Türkiye’de yapılan siber zorbalık çalışmaları incelendiğinde ergenler üzerinde Türkiye’nin yedi farklı bölgesini içine alan kapsamlı bir siber zorbalık araştırmasının yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında Türkiye genelinde ortaokul öğrencileri (7. ve 8. sınıf) arasında siber zorbalığın yaygınlığını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla bu araştırmaya Türkiye’nin 7 coğrafi bölgesinden en yüksek nüfusa sahip birer il (Ankara, Samsun, Adana, İzmir, İstanbul, Van ve Gaziantep) dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen illerin her birinden 200’er öğrenci, toplamda ise 1400 öğrenci bu araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin siber zorba ya da kurban olma durumlarının cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar sahipliği, İnternet bağlantısı, İnternet’te başkalarıyla tanışma ve sosyal medya kullanımı değişkenlerine göre fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bununla birlikte bu araştırmada siber zorba olma ile siber mağdur olma arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Bu araştırma, Türkiye’de yapılmış diğer çalışmalara göre hem daha kapsamlı olması, hem de

farklı illerde siber zorbalığı karşılaştırma ve yaygınlığını ortaya koyma olanağı sunması nedeniyle özgün bir araştırmadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinde olup, varolan durumu ortaya koymaktadır. Bu araştırmada cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar sahipliği, İnternet bağlantısı, İnternet'te başkalarıyla tanışıp tanışmama ve sosyal medya kullanımı bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır. Siber mağduriyet ve siber zorbalık davranışları ise bu araştırmanın bağımlı değişkenleridir.

Katılımcılar

Bu araştırmanın verileri Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Samsun ve Van'ın merkez ilçelerine bağlı devlet okullarında öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden 2013-2014 güz ve bahar dönemlerinde toplanmıştır. Katılımcılar, 711'i (%50.8) kız, 689'u (%49.2) erkek olmak üzere toplam 1400 öğrenciden oluşmaktadır. Bununla birlikte 694 katılımcı (%49,2) yedinci sınıf, 706 katılımcı (%50,4) sekizinci sınıf öğrencisidir. Katılımcıların 1143 (%81)'ü bilgisayara ve 1071'i (%76,5) İnternet bağlantısına sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Siber Mağdur-Zorba Ölçeği (Çetin, Yaman ve Peker, 2011) ile araştırmacılar tarafından oluşturulan bilgi toplama formu kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar sahipliği, İnternet bağlantısı, İnternet'te başkalarıyla tanışma ve sosyal medya kullanımı hakkında sorulara yer verilmiştir.

Siber Mağdur - Zorba Ölçeği: Bu çalışmada, Çetin, Yaman ve Peker (2011) tarafından geliştirilen Siber Mağdur - Zorba ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, katılımcıların sanal ortamda hem siber zorbalığa mağduriyet, hem de siber zorbalık davranışlarını belirlemeyi amaçlayan iki paralel formdan ve 22 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekte, siber mağdur olma

düzeylerini “bana yapıldı”, siber zorbalık yapma düzeylerini ise “ben yaptım” sütunlarında yer alan (1) Asla, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Sık Sık ve (5) Daima olmak üzere 5’li likert tipi bir derecelendirme kullanarak belirtmektedir. Ölçeğin siber mağduriyet ve siber zorba formlarından her birinden alınabilecek en düşük puan 22 en yüksek puan ise 110’dur. Buna göre ölçeğin siber mağduriyet formundan alınan puanların yüksekliği siber zorbalığa maruz kalınma sıklığının yüksek olduğuna, siber zorba formundan alınan puanların yüksekliği de zorbalık davranışının sıklığının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca ölçeğin sözlü siber zorbalık, kimliği gizleme ve siber sahtecilikten oluşan üç alt boyutu bulunmaktadır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin siber mağduriyet formunun Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .94; zorbalık formunun ise .93 olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları siber mağdur ve siber zorba formunda sırasıyla, siber sahtecilik alt boyutu için .86 ve .83, siber sözlü siber zorbalık alt boyutu için .80 ve .81, kimliğini gizleme alt boyutu için ise .68 ve .69 olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında yapılan test tekrar test katsayıları da siber mağdur ve siber zorba formunun bütünü için sırasıyla .85 ve .90; siber mağdur formunda siber sahtecilik için .87, siber sözlü zorbalık için .80 ve kimliğini gizleme için .69; siber zorba formunda ise siber sahtecilik için .86, siber sözlü zorbalık için .73 ve kimliğini gizleme için .72 olarak bildirilmiştir (Akbaba ve Eroğlu, 2013).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri 2013-2014 öğretim yılı güz ve bahar dönemleri ile 2014-2015 güz döneminde toplanmıştır. Veri toplama sürecinde öncelikle Milli Eğitim Bakanlığında izin alınmıştır. Daha sonra araştırmaya dahil edilen Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Samsun ve Van illerinin her birinde merkez ilçeye bağlı en kalabalık okulların müdürleri ile görüşülerek uygulama yapmak için randevu alınmıştır. Bunun ardından araştırmacılar belirlenen gün ve saatte bu okullara giderek, öğrencilere sınıf ortamında gruplar halinde veri

toplama araçlarını uygulamıştır. Her bir uygulama ortalama 40 dakika sürmüştür. Veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, korelasyon analizi, t-testi ve varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

1.Katılımcıların Siber Mağdur-Zorba Ölçeğinden Aldıkları Puanlar

Katılımcıların siber mağdur – zorba ölçeğinden aldıkları puanlar betimsel istatistikler ile belirlenmiş olup, ulaşılan bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Siber Zorbalığa Maruz Kalma ve Siber Zorba Ölçeğinin Betimsel İstatistikleri

	N	$\bar{X}$	Ss
SZ maruz kalma	1400	34,09	14,84
Sözlü siber zorbalık	1400	11,64	5,41
Kimlik gizleme	1400	7,86	3,96
Siber sahtecilik	1400	14,59	7,25
SZ yapma	1400	29,47	12,33
Sözlü siber zorbalık	1400	10,13	4,94
Kimlik gizleme	1400	7,13	3,76
Siber sahtecilik	1400	12,21	5,13

Tablo 1’e göre öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanları arasında en düşük ortalama kimlik gizleme ($\bar{X}=7.86$, $Ss=3.96$), en yüksek ortalama siber sahtecilik puanlarında ($\bar{X}=14.49$, $Ss=7.25$) bulunmuştur. Benzer şekilde öğrencilerin siber zorbalık puanları arasında da en düşük ortalama puanı kimlik gizleme boyutundan ($\bar{X}=7.13$, $Ss=3.76$), en yüksek ortalama puanı ise siber sahtecilik boyutundan ($\bar{X}=12.21$, $Ss=5.13$) aldıkları görülmektedir.

2. Katılımcıların Siber Mağdur ve Zorbalık Puanları Arasındaki İlişki

Katılımcıların siber mağdur – zorba puanları arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiş ve bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Siber Mağdur ile Siber Zorba Olma Arasındaki İlişki

	N	r	p
Siber mağdur Siber zorba	1400	.437	.000

p<.01

Tablo 2’de sunulan korelasyon analizi sonuçları siber zorbalık mağduru olma ile siber zorbalık yapma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r = .437$; $p < .01$).

3. Siber Mağdur ve Zorba Puanlarının Katılımcıların Demografik Bilgileri Açısından İncelenmesi

Öğrencilerin siber mağdur-zorba puanlarının cinsiyete, sınıf düzeyine, bilgisayar ve İnternet sahipliğine, sosyal medya kullanımına, İnternet üzerinden yeni insanlarla tanışma durumlarına ve yaşadıkları şehirlere göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla varyans analizi ve t-testinden yararlanılmıştır. Analizlerin sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Siber Mağdur ve Zorba Puanlarının Demografik Bilgilere göre İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler		Bağımlı Değişkenler						
		SZ Maruz Kalma				SZ Yapma		
		N	$\bar{X}$	Ss	Sig/F	$\bar{X}$	Ss	Sig/F
Cinsiyet	Kız	711	32,39	14,14	Anlamlı	27,38	10,45	t(1398)=-
	Erkek	689	33,34	13,58	değil	31,29	13,72	1.27
Sınıf	7.sınıf	694	31,77	13,15	t(1398)=-	28,42	11,55	t(1398)=-
	8.sınıf	706	33,92	14,47	2.91	30,17	12,98	2.67
Bilgisayar sahipliği	Evet	1143	34,84	15,06	p<.01*	30,09	12,91	p<.01*
	Hayır	257	30,74	13,31	t(1398)=4	26,68	8,85	t(1398)=4.0
İnternet bağlantısı	Evet	1071	35,09	15,27	.02	30,15	12,92	t(1398)=3.7
	Hayır	329	30,81	12,81	p<.001**	27,27	9,89	1
İnternette tanışma	Evet	788	37,61	16,33	p<.001**	32,58	14,52	p<.001**
	Hayır	612	29,55	11,13	t(1398)=1	25,46	6,95	t(1398)=11.18
Facebook	Evet	1251	34,76	15,01	0.46	29,99	12,69	p<.001**
	Hayır	149	28,46	11,99	t(1398)=4	25,05	7,49	t(1398)=4.6
Twitter	Evet	664	37,91	16,96	.94	32,75	14,85	p<.001**
	Hayır	736	30,64	11,59	t(1398)=9	26,51	8,50	t(1398)=9.7
Şehir	Adana	200	34,03	12,84	p<.001**	30,50	12,76	p<.001**
	Ankara	200	33,18	15,46	F(6,1399)	32,06	15,21	F(6,1399)=
	Gaziantep	200	29,08	10,04	=6.9	26,28	10,01	7.7
	İstanbul	200	37,11	15,24	p<.001**	32,27	12,52	p<.001**
	İzmir	200	33,27	13,93		28,99	12,58	
	Samsun	200	30,66	12,83		27,08	10,64	
	Van	200	32,69	14,74		28,05	10,48	

*p<.01; **p<.001

Tablo 3.'e göre öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak siber zorbalık yapma davranışına bakıldığında erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmektedir ($\bar{X}=31,29$, $Ss=13.72$, $t(1398)=-1.27$, $p<.001$). Bu bulgular erkek öğrencilerin siber zorbalık yapma sıklıklarının kızlara göre daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre ise sekizinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=33.92$, $Ss=14.47$) yedinci sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=31.77$, $Ss=13.15$) göre anlamlı olarak daha çok siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir ($t(1398)=-2.91$, $p<.001$). Aynı zamanda sekizinci sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=30.17$, $Ss=12.98$) yedinci sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=28.42$, $Ss=11.55$) göre daha fazla siber zorbalık gösterdikleri anlaşılmaktadır ($t(1398)=-2.67$, $p<.001$).

Öğrencilerin bilgisayar sahibi olup olmamalarına göre bakıldığında, bilgisayar sahibi olanların ($\bar{X}=34.84$, $Ss=15.06$) olmayan öğrencilere ($\bar{X}=30.74$, $Ss=13.31$) göre anlamlı olarak daha çok siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir ($t(1398)=4.02$, $p<.001$). Aynı zamanda da bilgisayar sahiplerinin ($\bar{X}=30.09$, $Ss=12.91$) bilgisayarı olmayan öğrencilere ($\bar{X}=26.68$, $Ss=8.85$) göre daha fazla siber zorbalık gösterdikleri de ortaya çıkmıştır ($t(1398)=4.03$, $p<.001$). Öğrencilerin İnternet bağlantısının olup olmamasına göre bakıldığında ise İnternet bağlantısı olanların ($\bar{X}=35.09$, $Ss=15.27$) olmayanlara ($\bar{X}=30.81$, $Ss=12.81$) göre anlamlı olarak daha çok siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir ($t(1398)=4.60$, $p<.001$). Bununla birlikte İnternet bağlantısına sahip olanların ($\bar{X}=30.15$, $Ss=12.92$) olmayanlara ($\bar{X}=27.27$, $Ss=9.89$) göre daha fazla siber zorbalık gösterdikleri bulunmuştur ($t(1398)=3.71$, $p<.001$).

Öğrencilerin İnternet'te hiç tanımadığı birisiyle tanışmaya verdikleri yanıtlara bakıldığında da tanışmayı kabul eden öğrencilerin ($\bar{X}=37.61$, $Ss=16.33$) kabul etmeyen öğrencilere ($\bar{X}$

=29.55, Ss=11.13) göre anlamlı olarak daha sık siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir ($t(1398)=10.46$, $p<.001$). Aynı zamanda İnternet'te tanımadığı birisiyle tanışmayı kabul eden öğrencilerin ($\bar{X}=32.58$, Ss=14.52) kabul etmeyen öğrencilere ($\bar{X}=25.46$, Ss=6.95) göre daha fazla siber zorbalık gösterdikleri de ortaya çıkmıştır ($t(1398)=11.18$, $p<.001$). Öğrencilerin Facebook ve Twitter üyeliklerine göre bakıldığında da, bu uygulamalarda hesabı olanların (Facebook: $\bar{X}=34.76$, Ss=15.01; Twitter: $\bar{X}=37.91$, Ss=16.96) olmayanlara göre (Facebook: $\bar{X}=28.46$, Ss=11.99; Twitter: $\bar{X}=30.64$, Ss=11.59) anlamlı olarak daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları görülmektedir (Facebook: $t(1398)=4.94$, $p<.001$; Twitter: $t(1398)=9.44$, $p<.001$). Bununla birlikte, Facebook ve Twitter'da hesabı olan öğrencilerin (Facebook: $\bar{X}=29.99$, Ss=12.69; Twitter: $\bar{X}=32.75$, Ss=14.85) hesabı olmayan öğrencilere (Facebook: $\bar{X}=25.05$, Ss=7.49; Twitter: $\bar{X}=26.51$, Ss=8.50) göre istatistiksel olarak daha fazla siber zorbalık gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Facebook: $t(1398)=4.66$, $p<.001$; Twitter: $t(1398)=9.78$, $p<.001$).

Şehirlere göre bakıldığında ise en çok siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin bulunduğu şehrin İstanbul ($\bar{X}=37.11$, Ss=15.24) olduğu en az siber zorbalığa maruz kalanların bulunduğu şehrin ise Gaziantep olduğu görülmektedir ($\bar{X}=29.08$, Ss=10.04). Ayrıca izleme testinde de İstanbul'daki öğrencilerin tüm diğer şehirlere göre anlamlı olarak daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı bulunmuştur [$F(6,1399) = 6.9$, $p<.001$]. Benzer şekilde siber zorbalık yapma sıklığında da İstanbul'da yaşayan öğrencilerin ($\bar{X}=32.27$, Ss=12.52) diğer şehirlerdeki öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptıkları görülmüştür [$F(6,1399) = 7.7$, $p<.001$]. Ayrıca, Gaziantep'teki öğrencilerin ($\bar{X}=26.28$, Ss=10.01) diğer şehirlere göre en az siber zorbalık davranışları gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada siber zorbalığın 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında yaygınlığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla ergenlerin siber zorba-kurban olma durumları cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar ve İnternet sahipliği, İnternet’te başkalarıyla tanışma ve sosyal medya kullanımı açısından incelenmiştir. Bununla birlikte siber zorba olma ile siber kurban olma arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

Bu araştırmada Türkiye’deki yedi farklı bölgede 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında siber zorbalığın var olduğu ortaya koyulmuştur. Buna göre siber zorba ve kurban olma sürecinde öğrencilerin en çok siber sahtecilik yaptıkları ve aynı şekilde en çok siber sahteciliğe maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu araştırma siber zorbalığın Türkiye’nin farklı bölgelerindeki ortaokul öğrencilerinin katıldığı bir problem olduğunu işaret etmesi bakımından önemlidir. Ayrıca bulgular siber zorba olma ile siber kurban olma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular önceki araştırmaların bulguları ile tutarlıdır (Ak vd., 2015; Balakrishnan, 2015; Şahin, Aydın ve Sarı, 2012). Buna göre siber mağdur olmak siber zorbalık yapma, siber zorbalık yapmak da siber mağdur olma riski içermektedir.

Bu araştırmada siber zorbalığa maruz kalmanın cinsiyete göre fark göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu önceki kimi araştırmacıların (Balakrishnan, 2015; Hinduja ve Patchin, 2008; Özdemir ve Akar, 2014) bulguları ile tutarlı, kimileriyle (Ayaş ve Horzum, 2012; Akbaba ve Eroğlu, 2013; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Li, 2007; Erdur-Baker, 2010; Schneider vd., 2012) tutarsızdır. Öte yandan bu araştırmada erkeklerin siber zorbalık yapma düzeyleri kızlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu da önceki araştırma bulgularından bazıları ile tutarlı (Ayaş ve Horzum, 2012; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Erdur-Baker, 2010; Li, 2007) bazılarıyla ise tutarsızdır (Balakrishnan, 2015; Hinduja ve Patchin, 2008; Özdemir ve Akar, 2014). Araştırmaların cinsiyete ilişkin bulguları arasında bir tutarlılık olmayışı siber zorba ve kurban olmada cinsiyetin her zaman belirleyici bir role sahip olmadığını göstermektedir.

Sınıf açısından bakıldığında ise sekizinci sınıf öğrencilerinin, hem siber zorbalık yapma hem de siber zorbalığa maruz kalma düzeylerinin yedinci sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre sınıf düzeyi arttıkça siber zorbalığa kurban ve zorba olarak katılım da artmaktadır. Bu da yaş artıkça siber zorbalık sürecine katılımın arttığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu bulgunun Ortega vd. (2009) tarafından yapılan araştırma bulgusuyla tutarlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu araştırma kapsamında elde edilen bir diğer bulgu da bilgisayarı, İnternet bağlantısı ve sosyal medya hesabı olanların hem siber zorbalık yapma hem de siber zorbalığa maruz kalma eğilimlerinin daha yüksek olduğudur. Bu bulguya benzer şekilde sosyal medya ortamlarının siber zorbalığı kolaylaştıran bir etkisi olduğu belirtilmektedir (Patton vd., 2014). Ancak araştırmacılar sosyal medya hesabına sahip olmanın değil, sosyal medya hesabını kullanma şeklinin siber zorba ve mağdur olmada belirleyici bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmacılara göre ergenlerin siber zorba ve mağdur olmalarının nedeni ebeveyn gözetiminin olmadığı kişisel bilgisayarların kullanılması ve sosyal medya sitelerinde kişisel bilgilerin herkese açık bir şekilde paylaşılmasıdır (Sengupta ve Chaudhuri, 2011).

Bu araştırmada Türkiye'nin farklı şehirlerindeki siber zorba-kurban olma yoğunluğu da karşılaştırılmıştır. Buna göre, siber zorba ve kurban olma düzeyinin en çok olduğu şehir İstanbul, en az olduğu şehir ise Gaziantep olarak bulunmuştur. Bu bulgu Akbulut vd. (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgusuyla çelişmektedir. Olweus (1990) da büyük şehirlerde zorbalığın yaygın olduğuna dair inancın gerçeği yansıtmadığını, büyük şehirler ile küçük şehirler arasında zorba-mağdur olmanın fark göstermediğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Gaziantep'te zorba ve kurban olma yoğunluğunun diğer illere göre daha az olduğuna ilişkin bulgu, bu araştırma kapsamında yer alan İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Van ve Gaziantep illerindeki bilgisayar ve İnternet kullanımının yaygınlığı ile ilişkili olabilir. Öte yandan bu araştırmada İnternet'te başkalarıyla tanışma davranışını sergileyen

ergenlerin daha çok kurban ve zorba oldukları bulunmuştur. Bu bulgu önceki araştırma bulgularıyla da tutarlı olup (Akbulut vd., 2010; Carson, 2014; Sengupta ve Chaudhuri, 2011; Ybarra ve Mitchell, 2008), ergenlik döneminde yaşanan duygusal ve sosyal gelişimle ilişkilendirilebilir. Çünkü daha önceki çalışmalarda ergenlerin flört etme (Sengupta ve Chaudhuri, 2011), yeni insanlara merak duyma ve sosyalleşme isteği (Peter, Valkenburg ve Schouten, 2006) gibi nedenlerle İnternet'te başkalarıyla tanıştıkları ortaya koyulmuştur. İnternet'i bu şekilde kullanan bazı ergenlerin, sonuçlarını düşünmeden hareket etme ve heyecan arayışı nedeniyle (Bhat, 2008) siber zorbalık yapmaya yöneldiği ya da siber zorbalığın kurbanı olduğu söylenebilir.

Bu araştırma Türkiye'de farklı bölgelerde yaşayan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin siber zorba ve kurban deneyimlerinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum okullarda şiddet olgusunun yeni bir boyut kazandığını ve okullarda şiddet olgusu tartışılırken elektronik şiddetin göz ardı edilmemesi gerektiğini işaret etmektedir. Buna bağlı olarak okullarda siber zorbalıkla başa çıkmaya yönelik programlar ve ilkeler geliştirmenin önemli bir gereklilik olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda siber zorbalığın okullarda öğretmenler, öğrenciler ve aileler arasında açıkça tartışılabileceği ortamlar hazırlamak (Joaquim, 2011), bu ortamlarda öğrencilerin siber zorbalık deneyimlerini paylaşmalarına fırsat vermek ve siber zorbalığı önlemeye ilişkin ortak stratejiler geliştirmek ilk yapılması gerekenler olarak sıralanmaktadır (Cassidy vd., 2009). Bu adımlar, siber zorbalıkla mücadelede okul personeli, öğrenciler ve veliler arasında ortak bir anlayış geliştirmeye hizmet ettiği için önemlidir. Ancak belirlenen ilkelerin ve stratejilerin etkili olabilmesi için tutarlı bir şekilde uygulanması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Agatston vd., 2007).

Okullarda siber zorbalıkla mücadelede ebeveynleri güvenli İnternet ve cep telefonu kullanımı, siber zorbalığı rapor etmek, gizlilik ayarları, siber atakları önlemek, İnternet ve mobil telefon hizmeti sunucularıyla iletişim kurmak gibi konularda bilgilendirmek önerilmektedir. Ayrıca

ailelerin bu öğrendiklerini çocuklarına da öğretmeleri hedeflenmelidir (Valimaki vd., 2012). Böylece ebeveynlere siber zorbalıktan etkilenen çocuklarına İnternet hakkını engellemeden yardım edebilme becerisi kazandırılabilir.

Okullarda siber zorbalıkla mücadeleye yönelik bir ders koyulması ve bu derste öğrencilere siber zorbalığın hedefi olan sınıf arkadaşlarını nasıl fark edebilecekleri, siber zorbalığa seyirci olmak yerine zorbalara tepkide bulunmanın önemi gibi konulara yer vermek yararlı görülmektedir (Agatston vd., 2007). Bu önlemler, okulun tüm öğrenciler için güvenli bir yer olmasına katkıda bulunabilecektir. Bununla birlikte bu önlemler sayesinde öğrencilerin hem ebeveynlerine hem de okul personeline olan güvenleri artabilecektir. He ne kadar siber zorbalık bireylere ciddi zararlar verme potansiyeli taşıyan bir yaşantı olsa da (Anderson, 2012), okullarda siber zorbalığa karşı ilkeli ve programlı önlemler alındığında bu olumsuz sonuçları azaltmak mümkündür. Bu nedenle öğrencilerin siber zorbalıkla başa çıkmayı kolaylaştıracak becerileri tek başlarına kazanmalarını beklemek yerine okul personeli ve ebeveynlerin kendilerine düşen sorumlulukları etkili bir şekilde gerçekleştirmeleri önem kazanmaktadır.

Gelecekte ortaokul öğrencileri ile yapılacak olan siber zorbalık araştırmalarında bu araştırmanın bulgularından yararlanılabilir. Bu araştırmanın kapsamlı olması Türkiye'deki ergenlerin siber zorbalık yaşantılarını anlamada önemli bir veri kaynağı olmasını sağlamaktadır. Ancak ileride yapılacak araştırmalarda siber zorbalığın kişisel, sosyal, duygusal ve ailevi faktörler gibi değişkenler açısından daha derinlemesine incelenmesi yararlı olabilecektir. Bununla birlikte ergenlerin siber zorbalık deneyimini konu edinen başka araştırmalarda görüşme tekniği ile daha fazla bulguya ulaşmak da mümkün olabilir. Ayrıca bu araştırmanın ergenlerin kurban ve zorba olma deneyimlerine odaklanmakla sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle yeni araştırmalarda seyircilerin siber zorbalık sürecindeki

rolleri ve süreçten nasıl etkilendikleri de incelenebilir. Dahası Türkiye'deki okullarda siber zorbalığı azaltmaya ve önlemeye yönelik rehberlik programları geliştirilebilir.

Teşekkür

TÜBİTAK'a desteği nedeniyle teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Agatston, P.W., Kowalski R. & Limber, S. (2007). Students' perspectives on cyberbullying. *Journal of Adolescent Health, 41*, 59-60.
- Ak, Ş., Özdemir, Y. & Kuzucu, Y. (2015). Cybervictimization and cyberbullying: The mediating role of anger, don't anger me! *Computers in Human Behavior, 49*, 437-443.
- Akbaba, S. & Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26*(1), 105-121.
- Akbulut, Y., Şahin, Y. L. & Erişti, B. (2010). Cyberbullying Victimization among Turkish Online Social Utility Members. *Educational Technology and Society, 13*(4), 192-201.
- Anderson, K.L.M. (2012). *Cyber-bullying: The new kid on the block* (Master's thesis). California State University, Department of Teacher Education. 10 Mayıs 2014 tarihinde <http://csus-dspace.calstate.edu/handle/10211.9/1814> adresinden alınmıştır.
- Ayaş T. & Horzum, M.B. (2012). On being cyberbully and victim among primary school students. *Elementary Education Online, 11*(2), 369-380.
- Balakrishnan, V. (2015). Cyberbullying among young adults in Malaysia: The roles of gender, age and Internet frequency. *Computers in Human Behavior, 46*, 149-157.

- Batmaz, M. & Ayaz, T. (2013). İlköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin psikolojik belirtilere göre sanal zorbalık düzeylerinin yordanması. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 43-53.
- Bhat, C.S. (2008). Cyberbullying: Overview and strategies for school counsellors, guidance officers, and all school personnel. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 1(1), 53-66.
- Bourassa, C.A.L. (2012). *Student cyberbullying: Raising awareness for school counselors* (Master's thesis). University of Wisconsin-Stout, School Counseling. 5 Nisan 2014'te <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.389.6355&rep=rep1&type=pdf> adresinden alınmıştır.
- Campbell, M. A. (2005) Cyberbullying: An old problem in a new guise? *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 15(1), 68-76.
- Cassidy, W., Jackson, M. & Brown, K. N. (2009). Sticks and stones can break my bones, but how can pixels hurt me? Students' experiences with cyber-bullying. *School Psychology International*, 30(4), 383-402.
- Carson, R. (2014). Adolescent cyberbullying in New Zealand and the implications of parenting styles. (Master's thesis), 20 Mart 2014 tarihinde University of Canterbury. <http://ir.canterbury.ac.nz/handle/10092/9917> adresinden alınmıştır.
- Çetin, B., Yaman, E. & Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computer&Education*, 57, 2261-2271.
- Erdur-Baker, Ö. & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.

- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of Internet mediated communication tools. *New Media &*
- Flannery, D.J., Wester, K.L. & Singer, M.I. (2004). Impact of exposure to violence in school on child and adolescent mental health and behavior. *Journal of Community Psychology, 32*, 559-573.
- Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2008). Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior, 29*(2), 129-156.
- Holfeld, B. (2014). Perceptions and attributions of bystanders to cyberbullying. *Computers in Human Behavior, 38*, 1-7.
- Joaquim, C. J. (2011). *Developmental stage of performance in reasoning about bullying in school age youth*. (Doctoral dissertation). Nova Southern University, Fischler School of Education of Human Services. 20 Mayıs 2014 tarihinde <http://dareassociation.org/Papers/Joaquim2011.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kowalski, R. M. & Limber, S. P. (2012). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of Adolescent Health, 53*, 13-20.
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior, 23*(4), 1777-1791.
- Olweus, D. (1990) Bullying among school children. In K. Hurrelmann & F. Lösel (Eds.), *Health hazards in adolescence* (259-299). Berlin: De Gruyter.
- Ortega, Elipe, Mora-Merchan, Calmaestra & Vega, (2009). The emotional impact on victims of traditional bullying and cyberbullying. *Journal of Psychology, 217*(4), 197-204.

- Özdemir, M. & Akar, F. (2014). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 605-626.
- Patchin, J.W. & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Patton, D. U., Hong, J. S., Ranney, M., Patel, S., Kelley, J., Eschmann, R. & Washington, T. (2014). Social media as a vector for youth violence: A review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 35, 548-553.
- Peter, D., Valkenburg, P. M. & Schouten, A. P. (2006). Characteristics and motives of adolescents talking with strangers on the Internet. *CyberPsychology & Behavior*, 9(5), 526-530.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112-120.
- Schneider, S., O'Donnell, L., Stueve, A., & Coulter, R.S. (2012). Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: A regional census of high school students. *American Journal of Public Health*, 102(1), 171-177.
- Sengupta, A. & Chaudhuri, A. (2011). Are social networking sites a source of online harassment for teens? Evidence from survey data. *Children and Youth Services*, 33, 284-290.
- Slonje, R. & Smith, P. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.

Şahin, M., Aydın, B. & Sarı, S. V. (2012). Cyber bullying, cyber victimization and psychological symptoms: a study in adolescents. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 41(1), 53-59.

Tokunaga, R.S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26, 277–287.

Valimaki, A. A., Cross, D., O'Moore, M., Berne, S. Deboutte, G., Heiman, T., ... & Sygkollitoui, E. (2012). Guidelines for preventing cyber-bullying in the school environment: a review and recommendations. European Union COST action ISO801. 29.05.2015 tarihinde <http://sites.google.com/site/costis0801/> adresinden alınmıştır.

Whitlock, J.L., Powers, J.L. & Eckenrode, J. (2006). The virtual cutting edge: The Internet and adolescent self-injury. *Developmental Psychology*, 42(3), 1-11.

Ybarra, M. L. & Mitchell, K. J. (2008). How risky are social networking sites? A comparison of places online where youth sexual solicitation and harassment occurs. *Pediatrics*, 121, 350-357.

Extended abstract

With the increase of Internet and social network use, it has been observed that cyberbullying among adolescents has risen and an increasingly greater number of studies have focused on this concept in Turkey. But when studies on cyberbullying in Turkey are examined, it is seen that inclusive cyberbullying research on adolescents in the seven regions of Turkey has not yet been done. Therefore, this research aims to examine the prevalence of cyberbullying among middle school students (7th and 8th grades) in different cities from seven regions of Turkey. For this purpose, the research was conducted with 200 students each from the most populous cities of the seven regions of Turkey (Ankara, Samsun, Adana, Izmir, Istanbul, Van and Gaziantep), so with a total of 1400 students. In this research the relationship between

cyberbullying and cyber victimization is also investigated. Moreover this study examines whether cyberbullying and cyber victimization experiences differ according to gender, school grade, city, computer ownership, Internet access, meeting new people online and social media use. The findings indicated that the participants got the highest scores from the cyber imposture subscale of either cyber bully and cyber victim scales. Additionally a significant positive correlation was found between cyberbullying and cyber victimization. Findings also revealed that there was no significant gender differences in cyber victimization, but male students reported to more likely be a cyberbully. Moreover students who were in eighth grade, who had Internet access, who used social media, and who met new friends online were significantly more likely to be cyberbullies and cyber victims. In addition, the data revealed that the highest cyberbullying and cyber victimization rates were in İstanbul, and the lowest rate was in Gaziantep. This study, which aims to contribute to the literature on cyberbullying, was conducted as a part of TUBITAK Project (Project No: 113K170) that was sponsored by TUBITAK SOBAG. The research findings indicated that cyber bullying and cyber victimization have been experienced by Turkish middle school student from seven different regions. This situation shows that the phenomenon of violence has a new aspect now, so electronic bullying should not be ignored but included in discussions about violence in schools. In other words, anti-cyberbullying programs and principles is an important necessity for schools. Thus intervention programme against cyber bullying is need to be integrated as a part of school curricula.